

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Випуск 2, 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Головний редактор:

Сверлюк Ярослав Васильович, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Члени редакційної колегії:

Аніщенко Вікторія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін, Пенітенціарна академія України, Україна

Березовська Людмила Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Бобечко Оксана Юрївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін та інструментальної підготовки, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Україна

Буцяк Вікторія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Грібінченко Юлія Олександрівна, доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії музики та музичної етнографії, Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової, Україна

Джус Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Кіндратюк Богдан Дмитрович, доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика педагогічного факультету, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Клепар Марія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Крижановська Тетяна Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Крусь Оксана Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Кьон Наталя Георгіївна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри вокально-хорової підготовки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Україна

Лупаренко Світлана Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна

Обух Людмила Василівна, доктор мистецтвознавства, доцент, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Потапчук Тетяна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Пріма Дмитро Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Прокопчук Вікторія Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Реда Яцїне (Reda Jasynė), доктор соціальних наук (освіта), доцент, Університет Клайпеди (Klaipėda University), Литва

Рибалко Людмила Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Ужинський Михайло Юрійович, кандидат мистецтвознавства, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Цюлюпа Наталія Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри естрадної музики, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Засновано у 2022 році. Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1742 від 23.05.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-04137.
Суб'єкт у сфері друкованих медіа – РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (вул. Степана Бандери, буд. 12, м. Рівне, 33028, rectorat@rshu.edu.ua, тел. (0362) 63-62-09)

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, італійська, литовська, іспанська, болгарська.

Періодичність видання: 4 рази на рік.

Затверджено до друку та поширення через мережу інтернет відповідно до рішення Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол від 26.06.2025 р. № 6).

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Фахова реєстрація (категорія «Б»):

Наказ МОН України № 220 від 21.02.2024. (спеціальності: A1 – Освітні науки, A4 – Середня освіта (за предметними спеціальностями), A5 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)).

Офіційний сайт видання:
<https://journals.rshu.rivne.ua/index.php/art>

ЗМІСТ

<i>Дун Пей</i> ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПРАВА.....	5
<i>Заболотний П. О.</i> ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВИКОНАВЦЯ-ДУХОВИКА НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ.....	11
<i>Короїд Т. В.</i> ТРАНСВЕРСАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ В РАКУРСІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РІВНЯ	16
<i>Крижановська Т. І., Крусь О. П.</i> ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ У КОНТЕКСТІ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНОГО ЦИКЛУ.....	23
<i>Левчук Н. О.</i> ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	29
<i>Макеєнков П. С., Жуковіна В. Ю.</i> ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ.....	35
<i>Мельничук С. Ф.</i> ЕКЗЕГЕЗА КЛАСИЧНОЇ МУЗИЧНОЇ СПАДЩИНИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ У РОЗРІЗІ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ ВИКЛИКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	45
<i>Ніколаєску І. О., Соловей Ю. О.</i> КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЗРІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ.....	50
<i>Овсіюк Н. М.</i> ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЕСТРАДНОГО ПЕДАГОГА-ВОКАЛІСТА.....	57
<i>Остапович К. В.</i> ПРОЄКТ «ТЕРИТОРІЯ А» ЯК ІНДИКАТОР КУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСЕННОЇ ЕСТРАДИ КІНЦЯ ХХ СТ.....	62
<i>Потапчук Т. В., Рокішук І. І., Ковлева М. Б.</i> МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	71
<i>Сверлюк Я. В., Сверлюк Л. І., Онищук Н. В.</i> НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ДИРИГЕНТА ОРКЕСТРОВОГО КОЛЕКТИВУ В МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ.....	78

CONTENTS

<i>Pei Dong</i> INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE LEGAL PROFESSIONALS.....	5
<i>Zabolotny P.</i> PEDAGOGICAL ASPECTS OF TRAINING A NEW GENERATION BRANCH PERFORMER.....	11
<i>Koroid T.</i> TRANSVERSAL COMPETENCES IN TERMS OF PERSONAL DEVELOPMENT OF A EUROPEAN-LEVEL TEACHER.....	16
<i>Kryzhanovska T., Krus O.</i> FEATURES OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN THE CONDITIONS OF MUSIC DISCIPLINES OF THE HISTORICAL-THEORETICAL CYCLE.....	23
<i>Levchuk N.</i> THE EFFECTIVENESS OF USING MUSIC THERAPY IN THE FORMATION OF COMMUNICATIVE SKILLS IN ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN.....	29
<i>Makeienkov P., Zhukovina V.</i> FORMATION OF PATRIOTIC CONSCIOUSNESS OF FUTURE SPECIALISTS IN PERFORMING ARTS THROUGH ART PROJECTS.....	35
<i>Melnychuk S.</i> EXEGESIS OF THE CLASSICAL MUSICAL SCARY OF WESTERN EUROPE AT THE ROSE OF CULTURAL-SPIRITUAL WICKS OF THE 19TH CENTURY.....	45
<i>Nikolaesku I., Solovei Yu.</i> CONSTITUTIONAL SECTION AS A TOOL FOR DIAGNOSING THE LEVEL OF ARTISTIC AND AESTHETIC DEVELOPMENT OF CHILDREN OF ELDERLY PRESCHOOL AGE USING NON-TRADITIONAL DRAWING TECHNIQUES.....	50
<i>Ovsiiuk N.</i> ON THE ISSUE OF DEVELOPING ACTING SKILLS IN THE TRAINING OF A POP VOCAL TEACHER.....	57
<i>Ostapovych K.</i> PROJECT "TERYTORIA A" AS AN INITIATOR OF CULTURAL TRANSFORMATIONS OF THE UKRAINIAN SINGING STAGE AT THE END OF THE 20TH CENTURY.....	62
<i>Potapchuk T., Rokishchuk I., Kovleva M.</i> METHODOLOGY OF FORMING AESTHETIC COMPETENCE OF ARTISTIC SPECIALTIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING.....	71
<i>Sverliuk Ya., Sverliuk L., Onishchuk N.</i> INNOVATIVE APPROACHES TO THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ORCHESTRA CONDUCTORS IN MUSIC AND PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE.....	78

УДК 378: 378.016:78.072

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2025-2-4>

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ У КОНТЕКСТІ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

Крижановська Тетяна Ігорівна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти

Рівненського державного гуманітарного університету

ORCID ID: 0000-0002-9072-5288

e-mail: kryzhanovska.tetyana@gmail.com

Крусь Оксана Петрівна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти

Рівненського державного гуманітарного університету

ORCID ID: 0000-0002-9746-5554

e-mail: oksanakrusop@gmail.com

Стаття присвячена дослідженню організаційно-методичних особливостей самостійної роботи здобувачів вищої освіти в умовах опанування музичних дисциплін історико-теоретичного циклу. Автори вважають: самостійність як риса особистості та стиль її діяльності – важлива умова успішності її професійного життя. Підкреслюється, що здатність випускника закладу освіти до саморозвитку, подальшої самостійної професійної діяльності формується в умовах компетентнісного підходу, передбаченого Законом України «Про освіту». Узагальнюючи сучасний теоретичний науковий досвід, автори стверджують: самостійність – одна з важливих якостей людини, що означає незалежність її діяльності від інших, виявляється в умінні діяти своїми силами, із власної ініціативи, без сторонньої допомоги або керівництва. Акцентується: самостійність здобувача як прояв його досвіду навчальної «автономності» є вагомим чинником активізації освітнього процесу, тому ця властивість формується у навчально-самостійній роботі.

Аргументовано доведено: самостійна робота має декілька цільових векторів, таких як: збагачення та систематизація знань; вироблення та вдосконалення необхідних умінь та навичок; поєднання знань, умінь, навичок ефективної практичної діяльності; розвиток на цій основі необхідних професійних компетентностей. Автори переконують, що у сучасних реаліях браку аудиторних годин у вищій школі самостійна робота реалізовує навчальну, розвивальну, виховну, систематизуючу, самоконтролюючу, коригуючу та ін. функції. Тому, на їхню думку, важливою є продумана, доцільна у контексті певної дисципліни диференціація видів та змісту самостійної роботи.

Спираючись на власний педагогічний досвід, автори відзначають різномірний контингент здобувачів – майбутніх музикантів-педагогів, і пропонують як засіб вирівнювання їхнього навчального досвіду диференціацію змісту самостійної роботи. На їхню думку, остання дозволяє здійснювати студентоцентричний, індивідуальний підхід, враховувати можливості, пізнавальні інтереси її учасників. За критерієм змісту в умовах музичних історико-теоретичних дисциплін самостійна робота, на думку авторів, поділяється на навчальну, професійно зорієнтовану, виконавську, творчу, науково-дослідну. Наводяться приклади її змістового наповнення.

Ключові слова: самостійна освітня робота, здобувач вищої освіти, музичні історико-теоретичні дисципліни, вчителі (викладачі) закладів загальної середньої та позашкільної музичної освіти.

FEATURES OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN THE CONDITIONS OF MUSIC DISCIPLINES OF THE HISTORICAL-THEORETICAL CYCLE

Tetyana Kryzhanovska

Rivne State University of the Humanities

Oksana Krus

Rivne State University of the Humanities

The article is devoted to the study of organizational and methodological features of independent work of higher education students in the conditions of mastering musical disciplines of the historical and theoretical cycle. The authors believe that independence as a personality trait and the style of its activity is an important condition for the success of its professional life. It is emphasized that the ability of a graduate of an educational institution to self-develop and further independent professional activity is formed in the context of the competency-based approach provided for by the Law on Education. Summarizing modern theoretical scientific experience, the authors argue: independence is one of the important qualities of a person, which means the independence of his activities from others, manifested in the ability to act on his own, on his own initiative, without outside help or guidance. It is emphasized: the independence of the applicant as a manifestation of his experience of educational "autonomy" is a significant factor in activating the educational process, therefore this property is formed in independent educational work. It is proven: independent work has several target vectors – enrichment and systematization of knowledge; development and improvement of necessary skills and abilities; combination of knowledge, abilities, and skills in effective practical activities; development of necessary professional competencies on this basis. The authors argue that in the modern realities of the lack of classroom hours in higher education, independent work implements educational, developmental, educational, systematizing, self-controlling, corrective, etc. functions. Therefore, in their opinion, a well-thought-out, appropriate differentiation of the types and content of independent work in the context of a certain discipline is important. Based on their own pedagogical experience, the authors draw attention to the diverse contingent of applicants – future musician-teachers, and propose differentiation of the content of independent work as a means of leveling their educational experience. In their opinion, the latter allows for a student-centered, individual approach, taking into account the capabilities and cognitive interests of its participants. According to the criterion of content in the conditions of music historical and theoretical disciplines, independent work is divided into educational, professionally oriented, performing, creative, and research. Examples of its content are given.

Key words: independent educational work, higher education student, music historical and theoretical disciplines, teachers (lecturers) of institutions of general secondary and extracurricular music education.

Постановка проблеми. Нині в умовах глобалізації всіх сфер життя склалась ситуація активної мінливості системи накопичених людством знань. Це вимагає від фахівців готовності до постійного навчання, фахової адаптації, пристосування до ринкових умов, отже, до саморозвитку, самовдосконалення протягом усього професійного життя. Відповідно до цієї суспільної вимоги в освітньому сьогоденні актуалізувався компетентнісний підхід, що наголошує на мобільності компетентності як динамічної комбінації знань, способів мислення, ... інших особистісних якостей. ... Це передбачає здатність випускника закладу освіти до подальшої самостійної навчальної чи професійної діяльності (Закон України «Про освіту», 2017).

Навички самостійності особистості – результат її активності у різних видах діяльності, зокрема у навчальній. Саме тому цілеспрямована самостійна пізнавальна діяльність є потужною передумовою майбутньої професійної результативності та успіху здобувача вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині аспекти навчальної самостійності здобувачів

вищої освіти вивчаються досить активно та різновекторно. Так, науковці С. Вітвицька, О. Зеленська, А. Ільченко, О. Малихін, Г. Подлєсна, Н. Юрійчук та ін. досліджують методологічні основи самостійної освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, доводячи, що самостійна робота студентів – важливий чинник їхнього фахового становлення. Справедливо зазначається, що сучасна вища школа переходить від транслявання інформації до управління навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів, формування у них умінь і навичок самостійної роботи (Вітвицька, 2023). Орієнтуючись на сучасні запити, Є. Гончарова приділяє увагу самостійній навчальній роботі у дистанційному форматі, О. Стріхар та Л. Ярошевська – у змішаному, О. Гайдаєнко, М. Денека – у надзвичайних умовах навчання. Предметом наукового аналізу дослідників Л. Гаркуші, Є. Карпенка, Ж. Карташової, М. Назаренко, Н. Товтин стали організаційно-методичні особливості самостійної роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах виконавських дисциплін. Водночас спостерігаємо: достатнє теоретичне

висвітлення окресленої проблеми супроводжується частковим її вирішенням на практиці. Самостійна робота часто демонструє формально-змістову універсальність, планується без орієнтації на попередній досвід та можливості здобувачів, без урахування специфіки спеціалізацій. Не стали предметом спеціальних досліджень диференційні підходи до змісту самостійної роботи здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів музичного мистецтва та викладачів музичних шкіл у процесі вивчення дисциплін історико-теоретичного циклу.

Потреба у пошуку результативних, диференційованих, професійно спрямованих форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти зумовила **мету запропонованої статті** – дослідження особливостей самостійної роботи здобувачів вищої освіти в умовах опанування музичних дисциплін історико-теоретичного циклу, висвітлення особливостей її змісту.

Виклад основного матеріалу. Самостійність (термін походить від «сам» та «стояти») – одна з головних якостей людини, що означає її незалежність від інших. Зміст цього терміна орієнтує на вміння діяти своїми силами чи з власної ініціативи, без сторонньої допомоги або керівництва (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2007). Психологія тлумачить її як незалежність особистості у прийнятті рішень, вміння ставити перед собою певні завдання і самій знаходити шляхи їх виконання, брати на себе відповідальність за свою діяльність (Психологічний словник). В. Шапар підкреслює узагальнений інтегрований зміст цього поняття, пов'язує його з такими особистісними проявами, як ініціативність, критичність, адекватна самооцінка... (Шапар, 2007). Самостійність як «здатність особистості залишатись на самоті із собою» визначає психолог М. Жолтикова, що акцентує активний, самомобілізуючий, інтелектуальний зміст такої якості: «...це можливість самоаналізу, рефлексії та пошуку внутрішньої гармонії... Це здатність самостійно визначати цілі, бажання, потреби та задовольняти їх, вирішувати ... проблеми, опираючись на себе» (Жолтикова, 2017). Отже, у психологічному аспекті самостійність – це водночас і характеристика пізнавального розвитку індивіда, і його активна особистісна риса. У педагогічному контексті самостійність є характеристикою різних видів діяльності особистості: мисленнєвої, практичної, творчої, навчальної, виконавської та ін.

Оскільки самостійність є важливою передумовою активізації пізнавальних процесів, то у педагогічній літературі набули поширення терміни «пізнавальна самостійність» (О. Ажиппо, О. Липецький, О. Малихін, Н. Шиян та ін.), «навчальна самостійність», «самостійність навчальної (пізнавальної) діяльності» (В. Бурак, О. Муковіз, Н. Савченко та ін.). Водночас нагада-

ємо: на значимості навчальної самостійності учнів неодноразово наголошували ще класики педагогічної думки. ...Важливо, щоб кожний учень вивчав сам, власними відчуттями, пробував все вимовляти і робити і починав все застосовувати, – цей дидактичний принцип був сформульований у «Великій дидактиці» Я. Коменським. Прагнень, щоб знання учнів були не кінцевою метою, а засобом. ...Ведіть своїх вихованців від книжки до думки й діяльності, від діяльності до думки і слова... – надаючи поради вчителю, наголошував В. Сухомлинський. К. Ушинський закликав допомагати дитині лише там, де в неї не вистачить сил, тим самим привчаючи її до самостійності.

Сучасний дослідник О. Малихін під пізнавальною самостійністю цілком справедливо розуміє «...об'єктивно-суб'єктивну форму прояву активного ставлення особистості до пізнання, яке спрямоване на оволодіння новими знаннями, вміннями, навичками...» (Малихін, 2010), додамо: на активізацію пізнавальних психічних процесів, зокрема уваги, пам'яті, мислення тощо. Погоджуємось з точкою зору В. Бурак стосовно самостійності навчання як важливого сучасного дидактичного принципу з таким сенсом: «...дійсну суть освіти людини становлять самостійно й глибоко осмислені теоретичні знання, освоєні вміння й практичні навички, надбані у процесі власної активної пізнавальної діяльності» (Бурак, 2013).

Отже, самостійність суб'єкта освітнього процесу як прояв його досвіду навчальної «автономності» є вагомим чинником активізації процесу навчання. Тому ця властивість особистості формується у процесі її вправління саме у навчально-самостійній роботі. За визначенням С. Гончаренка, це різноманітні види колективної та індивідуальної навчальної діяльності здобувачів, що здійснюється на навчальних заняттях чи поза ними під керівництвом вчителя (викладача), але без його безпосередньої участі (Гончаренко, 2011). Саме реалізація поставлених завдань та інструкцій до їх виконання стимулює пізнавальні сили здобувача, спрямовані на застосування отриманих знань у запропонованих нових умовах, тобто активізує його самостійність. Пошлемось на думку Н. Юрійчук, яка вважає, що метою організації самостійної роботи є формування у здобувачів вищої освіти вміння самостійно поповнювати власні знання, орієнтуватися у великій кількості наукової інформації, ... розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності (Юрійчук, 2024). Таким чином, самостійна робота має декілька цільових векторів: збагачення та систематизація знань; вироблення та вдосконалення необхідних умінь та навичок; поєднання знань, умінь, навичок у ефективній практичній діяльності; розвиток на цій основі необхідних професійних компетентностей.

Сучасні освітні реалії вищої школи в умовах кредитно-модульної системи демонструють стійку тенденцію зменшення часового об'єму, відведеного на аудиторну роботу здобувача, що здійснюється під безпосереднім керівництвом викладача. Тому самостійна робота покликана дещо компенсувати ці втрати: на аудиторну форму навчання відводиться третина навчального часу, дві третини віддаються самостійній роботі. Отже, значення самостійної роботи важко переоцінити, адже вона, як і аудиторна, спрямована на виконання навчальної, розвивальної, виховної, систематизуючої, самоконтролюючої, коригуючої та ін. функцій. Тому важливою є продумана, доцільна у контексті певної дисципліни диференціація видів та змісту самостійної роботи.

Класифікація видів самостійної роботи зумовлюється низкою освітніх параметрів, які ми подаємо на основі досліджень С. Вітвицької, О. Микитчик, а також досвіду авторів статті (див. таблицю 1 «Види самостійної роботи») (Вітвицька, 2023; Микитчик, 2020).

Оскільки автори статті є безпосередніми учасниками процесу фахової підготовки майбутніх учителів закладів загальної середньої та позашкільної музичної освіти (спеціальності А4 (014) Середня освіта (Музичне мистецтво); В5 (025) Музичне мистецтво), то зупинимось на особливостях самостійної роботи студентів таких спеціальностей.

Нагадаємо, що контингент здобувачів указаних спеціальностей в умовах відсутності вступних випробувань нині є досить пістрямим, різномірним щодо попередньої музичної підготовки. Серед здобувачів значну частину посідають випускники коледжів, музичних шкіл, студій, гуртків. Є сту-

денти з музичною самоосвітою. Тому питання диференціації змісту самостійної роботи дозволяє дещо вирівнювати освітній досвід її учасників, здійснювати студентоцентричний індивідуальний підхід, враховувати їх можливості, інтереси. За критерієм змісту в умовах музичних історико-теоретичних дисциплін самостійну роботу поділяємо на навчальну, професійно зорієнтовану, виконавську, творчу, науково-дослідну.

– Навчальна самостійна робота реалізовує завдання засвоєння, систематизації знань, умінь, навичок здобувача відповідно до мети освітнього компонента. Ці завдання є важливими, оскільки сприяють засвоєнню змісту дисципліни. Особливо відзначимо їх значення для здобувачів, що не мають попередньої музичної освіти.

У курсі «Історія музики», зокрема, передбачаємо таке: укладання творчого портрета митця згідно із запропонованим планом; розроблення тематичних довідників (наприклад, «Жанри фортепіанної творчості Ф. Шопена», «Композитори Західної України XIX ст.» та ін.); тезовий виклад окремих питань практичного заняття; слухове засвоєння музичних творів тощо.

У курсі «Музична теорія та практика» плануємо сольфеджування вправ, будову та інтонування музичних елементів, здійснення самодиктантів, елементарний слуховий аналіз; гармонізацію мелодій; гармонічний аналіз; будову гармонічних схем; структурний аналіз музичних творів та ін.

– Професійно зорієнтована самостійна робота націлена безпосередньо на підготовку здобувача до професійної діяльності, зокрема в умовах педагогічної практики. Основні її напрями: виявлення педагогічного потенціалу історико-теоретичних дисциплін, моделювання професійних ситуацій у

Таблиця 1

Види самостійної роботи

Параметр	Види самостійної освітньої роботи
Спосіб організації	Аудиторна, позааудиторна (домашня, бібліотечно-інформаційна, музейна, концертна)
Кількість учасників	Групова, індивідуальна, в парах, комбінована
Обов'язковість	Обов'язкова, вибіркова, запропонована здобувачем, ситуативна
Ступінь творчості	Наслідувально-репродуктивна, перетворювальна, варіативна, пояснювально-інтерпретаційна, творча. За зразком, інструкцією, алгоритмом, комбінована
Регулярність	Систематична, епізодична, ситуативна, акордна
Участь викладача	Під безпосереднім керівництвом викладача, під опосередкованим керівництвом викладача, шляхом самоорганізації здобувачів
Характер діяльності	Теоретична, практична, комбінована Здобування знань, умінь, навичок; застосування знань, умінь, навичок у практичній діяльності
Дидактична мета	Засвоєння, розширення, закріплення знань, повторення, самоперевірка
Вид контролю	Під контролем викладача, взаємним контролем, самоконтролем
Предмет самостійної роботи	Лабораторні, практичні, контрольні, підготовчі до модульного, сесійного контролю, реферати, доповіді, робота з літературою тощо

предметному контексті з метою розвитку окремих професійних навичок, наприклад: музичне сприймання, спів, вокальне та інструментальне музикування тощо.

Так, у курсі «Історія музики» пропонуємо укласти дидактичну аудіоколекцію до окремих тем шкільного курсу «Мистецтво (Музичне мистецтво)»; виявити освітній потенціал музичних творів, передбачених темою; розробити вступне слово про композитора та його твір, орієнтоване на школярів певного віку; сформулювати різнотипні запитання до сприймання музичного твору (наприклад: прості, складні, проблемні тощо); за темою курсу провести з академічною групою дидактичну гру, наприклад: «Інтелект-лото», «Музичні запитання», «Музична пантоміма», тематичний кросворд; з метою зацікавлення підготувати мініповідомлення про оригінальний факт (рубрика «Чи знаєш ти...?») тощо.

У курсі «Музична теорія та практика» використовуємо такі групи завдань: виділення та нотний запис музичних тем прослуханих творів; слуховий аналіз засобів музичної виразності, адаптований до курсу «Мистецтво (Музичне мистецтво)»; керівництво процесом сольфеджування одноступенів; на основі мелодій народних та популярних пісень побудова гармонічних схем – основи майбутнього акомпанементу, обробки; укладання колекцій музичних творів, доцільних для засвоєння окремих музичних понять; розроблення ескізів наочностей (образних, схематичних та ін.) для моделювання музичних форм, передбачених програмами «Мистецтво (Музичне мистецтво)» та ін.

– Виконавська самостійна робота орієнтована, зокрема, на здобувачів виконавських спеціалізацій спеціальності «Музичне мистецтво». Водночас вона моделює окремі види діяльності педагога-музиканта, керівника музичного колективу. Виконання творів (доцільних у змісті історико-теоретичних дисциплін) та їх фрагментів супроводжується інтерактивними формами роботи з аудиторією. Поєднуючи виконавську та професійно орієнтовану самостійну діяльність, здобувачі готують вступні бесіди, інтелектуальні розминки, завдання до рухової активності, пластичної імпровізації, різні варіанти супроводу до музичного твору у процесі повторного сприймання, організовують діалог зі слухачами, формулюючи запитання, прогнозовані відповіді, доповнення, інтерпретаційні пропозиції тощо. Так збагачується виконавський досвід, вдосконалюється просвітницька компетентність, зокрема, набуваються навички спілкування з аудиторією.

– Щодо творчої самостійної роботи, то маємо на увазі насамперед навчальну музичну творчість у її видах наслідування, варіювання, імпровізації, інтерпретації, власної творчості. Наприклад, створення власних варіантів мелодій до відомих

поезій, різних варіантів супроводу (інструментального, вокального, ритмічного, пластичного), вокальних вправ, гармонічних періодів з ознаками різних жанрів, канонів тощо. Крім цього, передбачаємо можливість реалізації виконавсько-інтерпретаційної, педагогічної творчості. Наприклад, у процесі вивчення слов'янської музичної культури здобувачам пропонувалось різноваріантне виконання слов'янських народних пісень (одно- та багатоголосся, акапела та з різновидовим супроводом).

– Наукова самостійна робота здобувачів передбачає продукування нового знання, хоч останнє може мати і суб'єктивну новизну. Водночас ця діяльність є різновидом творчої та професійно зорієнтованої активності. Тому бачимо своєю метою сприяння оволодінню здобувачами основними методами наукового пізнання, зокрема емпіричними та теоретичними. Так, наприклад, завдання щодо виділення суттєвих ознак музичного мистецтва конкретного історичного періоду в курсі «Історія музики» сприяє оволодінню методом опису. Зорово-слухове сприймання музичного твору формує навички спостереження, аналізу, синтезу тощо. Співставлення змісту понять (наприклад, «строчне та партесне багатоголосся», «пісня, солоспів», «класична та вільна обробка народної пісні» тощо), сприяючи проникненню у суть музичних явищ, дозволяє опанувати методи аналізу, порівняння. Завдання з укладання тематичних таблиць, схем (хронологічних, жанровостильових, понятійних, класифікаційних та ін.), формулювання висновків, контрольних тестів розвивають навички абстрагування, класифікації, узагальнення тощо.

Висновки. Самостійна діяльність студентів – сфера, яка є невід'ємною складовою частиною освітнього процесу у закладі вищої освіти. Запропонована нами диференціація видів самостійної роботи здобувачів – майбутніх учителів закладів загальної середньої та позашкільної освіти є орієнтовною і не вичерпує потенціалу зазначеного виду академічної діяльності. Видова диференціація цього виду навчання залежить від контингенту здобувачів, їх попереднього освітнього досвіду, тому потребує постійного оновлення. Водночас запропоновані види самостійної академічної діяльності здобувача, за нашими спостереженнями, сприяють ефективності його фахового становлення та індивідуального самовизначення.

Зміст, організаційно-методична специфіка самостійної роботи майбутніх працівників сфери освіти в умовах дистанційного, змішаного, дуального, заочного навчання може стати предметом подальшого наукового вивчення, оскільки є малодослідженою та відображає сучасні освітні потреби і запити.

Література:

1. Про освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38–39, ст. 380, стаття 1 (дата звернення: 20.07.2025).
2. Вітвицька С. С. (2023). Самостійна робота здобувачів вищої освіти – найвища форма професійного становлення й особистісного розвитку. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Вип. 1 (112). С. 114–126.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (2007). / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун. 1736 с.
4. Психологічний словник. / Авт.-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергієнкова. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf (дата звернення: 08.08.2025).
5. Шапар В. Б. (2007). Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор. 640 с.
6. Жолтикова М. (2017). Самостійність – це не завжди незалежність. *Наука і IT*. 28 серпня.
7. Малихін О.В. (2010). Пізнавальна самостійність як показник ефективної організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. URL: <http://www.pedagogyjournal.kpu.zp.ua/archive/2010/10/62.pdf> (дата звернення: 26.07.2025).
8. Бурак В. (2023). Самостійність навчання як сучасний дидактичний принцип. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Вип. 4 (2). С. 11–16.
9. Гончаренко С. У. (2011). Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волин. обереги. 552 с.
10. Юрійчук Н. (2024). Самостійна робота здобувачів вищої освіти неспеціальних факультетів у процесі вивчення української мови (за професійним спрямуванням). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 80, Т. 2. С. 310–314.
11. Микитчик О. С. (2020). Самостійна робота здобувачів вищої освіти : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти ПДАФКіС. Дніпро. 27 с.

References:

1. Zakon Ukrainy Pro osvitu [Law of Ukraine On Education]. *VVR*, 2017, № 38–39, st. 380. Retrieved from: <https://surl.li/sjpcjr>.
2. Vitvytska S. S. (2023). Samostiina robota zdobuvachiv vyshchoi osvity – naivyscha forma profesiinoho stanovlennia y osobystisnoho rozvytku [Independent work of higher education students is the highest form of professional development and personal development]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky*. Vyp. 1 (112). S. 114–126.
3. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2007). [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]. Uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun. 1736 s.
4. Psykholohichni slovnyk [Psychological dictionary]. Avt.-uklad. V. V. Syniavskiy, O. P. Serhieienkova. Retrieved from: https://elibrary.kubg.edu.ua/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf (data zvernennia: 08.08.2025).
5. Shapar V. B. (2007). Suchasnyi tлумachnyi psykholohichni slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]. Kharkiv: Prapor. 640 s.
6. Zholtykova M. (2017). Samostiinist – tse ne zavzhdy nezalezhnist [Self-reliance is not always independence]. *Nauka i IT*. 28 serpnia.
7. Malykhin O. V. (2010). Piznavalna samostiinist yak pokaznyk efektyvnoi orhanizatsii samostiinoi navchalnoi diialnosti studentiv vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [Cognitive independence as an indicator of effective organization of independent educational activities of students of higher pedagogical educational institutions]. Retrieved from: <http://www.pedagogyjournal.kpu.zp.ua/archive/2010/10/62.pdf> (data zvernennia: 26.07.2025).
8. Burak V. (2023). Samostiinist navchannia yak suchasnyi dydaktychnyi pryntsyp [Learning independence as a modern didactic principle]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*. Vyp. 4 (2). S. 11–16.
9. Honcharenko S. U. (2011). Ukrainskyi pedahohichni entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. Rivne: Volyn. oberehy. 552 s.
10. Iuriichuk N. (2024). Samostiina robota zdobuvachiv vyshchoi osvity nespetsialnykh fakultetiv u protsesi vyvchennia ukrainskoi movy (za profesiinym spriamuvanniam) [Independent work of higher education students of non-specialized faculties in the process of studying the Ukrainian language (in a professional direction)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 80. T. 2. S. 310–314.
11. Mykytchuk O. S. (2020). Samostiina robota zdobuvachiv vyshchoi osvity [Independent work of higher education students]: Metodychni rekomendatsii dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity PDAFKiS. Dnipro. 27 s.

Стаття надійшла: 12.06.2025

Стаття прийнята: 25.06.2025

Стаття опублікована: 20.08.2025

Наукове видання

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості

Випуск 2, 2025

Засновано у 2022 році

Засновник:

Рівненський державний гуманітарний університет

Періодичність видання: 4 рази на рік

Українською та англійською мовами

Коректура • В. О. Бабич
Комп'ютерна верстка • О. І. Молодецька

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 10.
Підписано до друку 27.06.2025.
Зам. № 0925/707. Наклад 100 прим.

Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.